

Ю. Печериця
Національний авіаційний
університет
Р. Нестор
Національний університет
харчових технологій

ОГЛЯД РИНКУ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ УКРАЇНИ

*Розглянуто стан ринку алкоголь-
них напоїв України, проаналізовано струк-
турні зрушення на ньому за період 2007—
2009 роки. Визначено чинники впливу на
стан ринку алкогольних напоїв.*

Ключові слова: ринок алкогольних
напоїв, горілчані вироби, коньяк, вино, вермут.

*The market condition of swizzles of
Ukraine is considered, analysed structural
changes on him for period 2007—2009 years.
Certainly factors of influence on the market
condition of swizzles.*

Key words: market of swizzles, vodkas
wares, brandy, wine, vermouth.

Виробництво алкогольних напоїв в Україні є однією із основних бюджетоформуючих та однією із провідних галузей харчової промисловості. Саме ця галузь найбільшою мірою відчуває на собі вплив державного регулювання і саме для цієї галузі, як ні для якої іншої характерні протиріччя маркетингової політики підприємств та демаркетингових дій з боку держави.

Постановка проблеми. Для визначення тенденцій розвитку ринку алкогольних напоїв необхідно з'ясувати дію чинників, які найбільшою мірою впливають на стан галузі та охарактеризувати цей вплив.

Результати. Характеризуючи стан ринку алкогольних напоїв, варто зазначити, що останнім часом спостерігається тенденція скорочення пропозиції, що зумовлено, дією декількох чинників. Формування ціни на алкогольні напої відбувається під впливом державного регулювання, яке проявляється у встановленні мінімальних роздрібних цін та визначенні ставки акцизів, покупної спроможності населення та конкурентної боротьби на ринку алкогольних напоїв.

Заходи державного регулювання останнім часом спрямовані на підвищення ставки акцизів та зростання мінімальної роздрібною ціни, що в умовах економічної кризи і зниження рівня покупної спроможності населення не могло не призвести до скорочення обсягів виробництва алкогольних товарів.

Законом України від 25 грудня 2008 року № 797-ІУ «Про ставки акцизного збору на спирт етиловий та алкогольні напої» з 1.07.2009 року ставка акцизного збору на коньяк зросла з 10 грн. за 1 літр 100-% спирту до 14 грн., або на 40 %.

Відповідно до норм антикризового Закону № 4265 «Про внесення змін у окремі закони України з питань акцизного збору», прийнятий ВР України 31.03.2009 р., ставка акцизного збору на лікєро-горілчані вироби була підвищена з 21,5 грн. до 34 грн. за 1 літр 100 % спирту. Відповідно до цього ж закону ставка акцизного збору на шампанське з 1 липня зросла з 1,6 грн. до 2,5 грн. за 1 літр.

Це дозволило у 2009 році одержати в бюджет надходжень від акцизу на 67,8 % більше, ніж у 2008 році, але зміна законодавчого поля діяльності підприємств, які випускають алкогольну продукцію, спровокувала підвищення ціни на неї.

Підвищення ціни у сукупності зі зменшенням покупної спроможності населення, спровокованого кризою, викликало скорочення попиту на алкогольну продукцію у 2009 році. Продемонстрували збільшення обсягів виробництва лише виробники виноградних вин — на 6,5 % та вермутів — на 58,7 %. Такі зміни характеризують переорієнтацію населення на придбання більш дешевої алкогольної продукції. При цьому більшим попитом користувались кріплені вина (вина із підвищеними вмістом спирту).

© Ю. Печериця, Р. Нестор, 2010

Розуміння того, що підвищення акцизів призведе до скорочення попиту на продукцію, виробники алкогольної продукції напередодні підвищення цін намагались відправити у торгову мережу більшу кількість продукції зі старими акцизними марками, тому поквартальна динаміка виробництва алкогольних напоїв мала тенденцію до суттєвого зростання у 2 кварталі, порівняно із показниками 2008 року, з наступним зменшенням обсягів виробництва (табл.). Темпи приросту обсягів виробництва алкогольної продукції у 2 кварталі 2009 року склали 29,3 %. По групах продукції найбільші темпи приросту у цей період продемонструвало виробництво плодово-ягідних вин — 70,4 %, вермутів — 41,9 % та горілки й лікєро-горілочаних виробів — 34,6 %.

Таблиця. Динаміка змін виробництва алкогольних напоїв у 2009 році

Алкогольна продукція	Темпи приросту обсягів виробництва алкогольних напоїв у 2009 році до відповідного періоду 2008 року				
	I квартал 2009 р до I кварталу 2008 р	II квартал 2009 р до II кварталу 2008 р	III квартал 2009 р до III кварталу 2008 р	IV квартал 2009 р до IV кварталу 2008 р	2009 рік до 2008 року разом
Горілка та ЛГВ	-15,4%	34,6%	-45,8%	-9,4%	-9,2%
виноградні вина	-7,9%	17,9%	1,6%	16,6%	6,5%
шампанське	-18,1%	15,7%	-10,6%	8,0%	-1,1%
коньяк	-29,3%	-0,9%	-34,5%	-19,8%	-21,0%
плодово-ягідні вина, пикети	-1,6%	70,4%	-83,0%	-51,1%	-29,2%
вермути	9,7%	41,9%	41,7%	150,2%	58,7%
разом алкогольні напої (без САН та пива)	-13,6%	29,3%	-33,1%	-4,5%	-6,0%

Джерело [за даними AlkoMarketReport]

Зміна політики держави та зміна цінової політики підприємств на алкогольні напої, обмеження попиту внаслідок падіння покупної спроможності населення стали причиною зміни структури виробництва алкогольних напоїв в Україні. Так, у 2008 та у 2009 роках відбулось скорочення легального виробництва горілки відповідно на 4 % та 9,2 %. Крім того, окремі потужні виробники горілки припинили виробництво горілки на території України для Росії та перенесли виробництво на її територію. Це стало причиною зменшення експорту горілки з України в середньому на 2,0 — 2,5 млн. дал. на рік.

Дії держави по регулюванню ринку алкогольних напоїв проявились у наступному. Так відбулась зміна мінімальних роздрібних цін, відповідно до внесених змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 957 від 30 жовтня 2008 р.: з 19 жовтня 2009 року роздрібна ціна на пляшку горілки місткістю 0,5 л виросла з 14,0 до 17,96 грн. — зростання на 28,2 %.

За два роки (2008 та 2009 р.р.) загальне легальне зменшення виробництва горілки в Україні досягло 13% і у 2009 обсяг її пропозиції склав 43,6 млн. дал.

Відповідно до зазначеної Постанови [3] мінімальна роздрібна ціна на коньяк трьохрічної витримки встановлена на рівні 26,4 грн. (збільшення ціни на 1,4 грн., або 5,6 %), п'ятирічної витримки — 33,3 грн., що більше на 1,3 грн. або 4,06 % попередньо встановленого рівня мінімальних роздрібних цін за пляшку місткістю 0,5 л.

Зростання цін на коньяк, при зменшенні покупної спроможності населення, стало причиною скорочення попиту на нього, що відповідно вплинуло на пропозицію. Так, якщо у 2008 році, порівняно із показниками 2007 року, виробництво коньяку виросло на 8 %, то у 2009 році можна спостерігати зменшення обсягів виробництва на 21 %. Місткість ринку коньяку у 2009 році була на рівні 3 млн. дал.

З 1 грудня 2009 року вперше в Україні введено мінімальні роздрібні ціни на вино. З цього періоду мінімальна роздрібна ціна на 1 пляшку вина 0,7 л та упаковку вина у картонній упаковці місткістю 1 л встановлена на рівні 12 грн.

Саме вище означене й стало причиною зміни попиту на окремі види алкогольних напоїв. Зміни структури ринку алкогольних напоїв можна дослідити за допомогою рис. 1, 2 та 3.

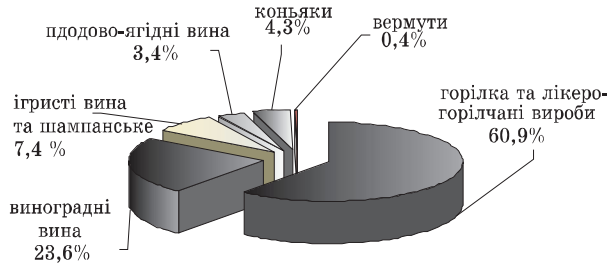

Рис. 1. Структура ринку алкогольних напоїв у 2007 році

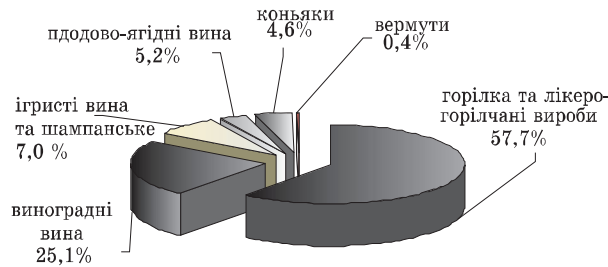

Рис. 2. Структура ринку алкогольних напоїв у 2008 році

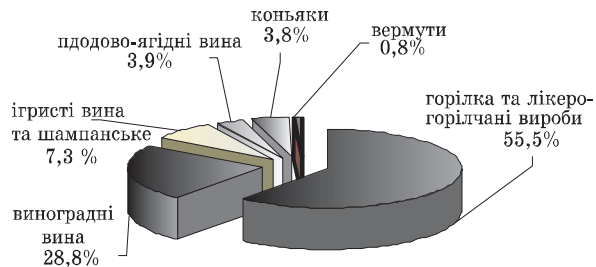

Рис. 3. Структура ринку алкогольних напоїв у 2009 році

Найбільшу питому вагу у випуску алкогольних напоїв займає горілка та лікєро-горілчані вироби 60,9 % у 2007 році, 57,7 % та 55,5 % у 2008 та 2009 році, відповідно. Як видно, протягом трьох років питома вага виробництва горілки у загальній структурі виробництва алкогольних напоїв скоротилася на 5,4 відс. пункти.

Натомість в Україні за цей же період зросло на 5,6 відс. пункти виробництво вин і у 2009 році склало 39,95 % у структурі виробництва алкогольних напоїв — 34,4 млн. дал.

Зменшилась питома вага виробництва коньяків на 0,8 відс. пункти у 2009 р., у порівнянні із показниками 2008 року. Призупинилось падіння обсягів виробництва коньяку з 1 березня 2010 р. в наслідок відміни Верховною Радою підвищення акцизу на коньяк. Відповідно до законопроекту № 3345, з 1.03.2010 року ставка акцизного збору на коньяк повертається до рівня 14 грн. за 1 літр 100% спирту (з 1 01.2010 р. діяла норма 20 грн. за 1 літр 100 % спирту).

Високими темпами зростає виробництво вермутів. Так, якщо у 2008 році випускалось 0,4 млн. дал, то у 2009 році їх виробництво склало 0,59 млн. дал (темпи приросту обсягів виробництва — 47,5 %), що супроводжувалось скороченням імпорту вермутів у 3,4 рази.

Висновки. Ринок алкогольних напоїв в Україні досить місткий. Протягом 2009 року в країні було випущено 78,25 дал алкогольних напоїв (без врахування випуску пива та слабоалкогольних напоїв). Але падіння покупної спроможності населення та державна політика, яка викликала подорожчання цієї продукції, призвела скорочення обсягів пропозиції алкогольних напоїв на 6% у порівнянні із показниками 2008 року, що можна пояснити дією двох основних чинників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України № 797-ІУ «Про ставки акцизного збору на спирт етиловий та алкогольні напої».
2. Закон України № 4265 «Про внесення змін у окремі закони України з питань акцизного збору».
3. Постанова Кабінету міністрів України від 30 жовтня 2008 р. № 957 «Про встановлення розміру мінімальних оптово-роздрібних та роздрібних цін на окремі види алкогольних напоїв вітчизняного виробництва».

Печериця Ю. — legushajulia@ukr.net

Надійшла до редколегії 20.04.2010 р.

*Стаття рекомендована до друку
д-ром екон. наук, проф. Мостенською Т.Л.*